

ਭੂਮਿਕਾ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਨ।

੧. ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ੨. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਦਾ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਵੱਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਮਨੁਸਮਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, “ਅਗਨੀ ਹੋਤਰ ਆਦਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਸਰੋਸ਼ਟ ਹੈ”

॥੧॥

ਉਹ ਤਿੰਨ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਯੋਸਠ ਧਰਮ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ॥੨॥

ਜਦ ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਸਾਧੂ (ਸ੍ਰਮਣ) ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਈ ਖੋਜਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਦੋ ਆਸ਼ਰਮ (ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ) ਹੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਹੁ ਪਾਸੇ ਫੈਲਿਆ, ਤਾਂ ਵਾਨਪ੍ਰਸਥ ਤੇ ਸਨਿਆਸ ਆਸ਼ਰਮ ਵੀ ਹਿੰਦੂ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਧਰਮ ਅੰਗ ਬਨ ਗਏ।

ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰਮਣਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਬਨ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ ੧੨ ਵਰਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹੱਤਵ ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਸਨਿਆਸ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਆਖਦਾ ਹੈ।

“ਮੈਂ ਸ੍ਰਮਣ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਕਠੋਰ ਆਚਾਰ ਸੰਘਤਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸ਼ਾਵਕ ਦੇ ੧੨ ਵਰਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ”

“ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਇਹੋ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਧੱਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰਮਣ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਾਰਬਕ ਕਰਾਂਗਾ”

ਸ਼੍ਰੀ ਉਤਰਾਧਿਐਨ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ “ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਰੋਜ਼ ੧੦ ਲੱਖ ਗਾਵਾਂ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਸੰਜਮ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ”

ਸਾਧੂ ਬਨਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼:

ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰਮਣ ਬਨਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ “ਵਿਭਾਵ (ਗਲਤ ਰਾਹ) ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਘੁੰਮਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਦਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰਮਣ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਦੀਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੈਨ ਆਗਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰਮਣ ਜੀਵਨ:

ਜੈਨ ਆਗਮ ਵਿਚ ੧੧ ਅੰਗ, ੧੨ ਉਪਾਗ, ੬ ਡੇਟ, ਚਾਰ ਮੂਲ, ਦਸ ਪ੍ਰਕਿਣਕ ਆਦਿ ੪੫ ਆਗਮ^੧ ਹਨ। ਜੋ ਸਰਵਗ ਅੰਤਿਮ ਤੀਰਬੰਕਰ ਸ੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਰਧ ਮਾਗਧੀ ਵਿਚ ਫਰਮਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੋਤਮ ਆਦਿ ੧੧ ਗਨਧਰਾਂ

(ਪ੍ਰਮੁੱਖ) ਚੇਲਿਆ ਨੇ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਕਲ ਪੰਜਵੇਂ ਗਨਧਰ ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਦੀ ਵਾਚਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਗਨਧਰਾਂ ਦੇ ਬਨਾਏ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਤੇਕ ਬੁੱਧ ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਚੇ, ਸਰੁਤ (ਗਿਆਨ) ਕੇਵਲੀ ਅਤੇ ੧੪ ਪੁਰਵਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਆਚਾਰਿਆ ਦੇ ਗ੍ਰਥ ਵੀ ਆਗਮ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਕਥਾ:

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਤਮ ਤੀਰਥੰਕਰ ਸ੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਵਰਧਮਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀ ਚੋਥੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਆਚਾਰਿਆ ਪ੍ਰਭਵ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਨਿਵਾਸੀ (ਬਿਹਾਰ) ਦੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੰਯਤਵ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਗੋਤ ਵਸ਼ੀਸਟ ਸੀ। ਉਹ ੨੮ ਸਾਲ ਤੱਕ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ੧੧ ਸਾਲ ਤੱਕ ਆਮ ਸਾਧੂ ਰਹੇ। ੨੩ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਯੁਗਪ੍ਰਦਾਨ ਪਦ ਪਾਲਨ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਨਿਰਵਾਨ ਤੋਂ ੬੮ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ੬੨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਨਿਰਵਾਨ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਸੰਯਤਵ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕੁਝੋਂ ਇਕ ਬਾਲਕ ਮਨਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ੮ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ।

ਅਚਾਰੀਆ ਸੰਯਤਵ ਸ਼ਰੁਤਕੇਵਲੀ ਸਨ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਪੁਤਰ ਦੀ ਉਮਰ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ “ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪੁਤਰ ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਹੈ, ਪੁਰਬਾ ਅੰਗ, ਉਪਾਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਇਹ ਕਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ” ਉਨ੍ਹਾਂ ੧੪ ਪੁਰਬਾ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਪਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਪਤਾਹ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਮਨਕ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਨਣੇ ਤੇ ਪੜਨੇ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੈਨ ਸੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਸੰਦ ਆਇਆ ਕਿ, ਜੈਨ ਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਸੁਤਰ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਸਨ।

ਅੱਜ ਸ਼ਵੇਤਾਂਵਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਹਰ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਨਣ ਦੇ ਇਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਘ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜਾਇਆ ਅਤੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਾਈਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦ ਵੇਂ ਦਿਨ ਸਾਧੂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਬੜੀ ਦੀਖਿਆ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੁਨੀ ਬਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਉਠ-ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭੋਜਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਾਧੂ ਨਵਾਂ ਸਾਧੂ ਆਪਣਾ ਬੋਜਨ ਖੁਦ ਲਿਆ ਕੇ ਖੁਦ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੁਲਿਕਾ ਦੀ ਕਥਾ:

ਆਖਰੀ ਨੰਦ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਕਡਾਲ ਦੀਆਂ ੨ ਪੁਤਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤਰ ਸਨ ਸ਼੍ਰੀਅੰਕ ਅਤੇ ਸਖੂਲੀਭੱਦਰ। ਮੱਗਧ ਉਦੋਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਬਨ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਜਿਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਕਡਾਲ ਖੁਦ ਬਨ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਤਰੀ ਪਦ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀਅੰਕ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਗਾਵਤ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਉਕਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਭੂਤਾ ਆਦਿ ਸਤ ਭੈਣਾ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ। ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸਖੂਲੀਭੱਦਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਟਲੀਪੁਤਰ ਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਕੋਸ਼ਾ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੰਸ ਚੁਕਿਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਅੰਕ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੁਨੀ ਬਨਦੇ ਹੀ ਤਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੀਅੰਕ ਮੁਨੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ ਹਰ ਰੋਜ ਤੱਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਸੁਕ ਕੇ ਤਿਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਭਾਵ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹਾਦਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਪ ਕਰਨਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਸ਼ਰੀਰ ਚਲਨ ਫਿਰਨ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਣ ਮੋਹਤਾਜ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਆਤਮਾ ਉੱਚ ਭਾਵਾਂ ਕਾਰਣ ਸੁਤੰਤਰ ਰਹੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਧਵੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰਾ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਪਾਠਲੀਪੁਤਰ ਪਹੁੰਚੀਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਤਪੱਸਵੀ ਭਰਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋਈ। ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਸਥਾਨ (ਉਪਾਸਰੇ) ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨ ਕੀਤਾ। ਬੰਦਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਭੂਤਾ ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ “ਸਾਧਵੀ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਕ ਵਰਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਾ ਦੇਵੋ”

ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਅੰਕ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵਰਤ ਦਾ ਪਛਖਾਨ (ਤਿਆਗ) ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਰੀਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਇਹ ਤਪੱਸਵੀ ਦਾ ਵਰਤ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸਿਧ ਹੋਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੁਨੀ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਏ।

ਸਾਧਵੀ ਭੂਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸੋਚਨ ਲੱਗੀ “ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਪਾਪਨ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ, ਤੱਪ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਨੀ ਘਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁਖ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਮੈਂ ਹਾਂ ”

ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਆਚਾਰਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਦਸ ਕੇ ਆਖਿਆ “ਮੈਨੂੰ ਯੋਗ ਦੰਡ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਦੇਵੋ”

ਆਚਾਰਿਆ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਸੰਘ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ “ਮੁਨੀ ਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਉਮਰ ਦੇ ਕਰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੇ ਮੁਨੀ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ,

ਆਪ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਦੰਡ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?”

ਸਾਧਵੀ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕੀਤੀ “ਜੇ ਮਹਾਵਿਦੇਹ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਭਗਵਾਨ ਸੀਮੰਦਰ ਸਵਾਮੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਸਮਝਾਂਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਾਧੀ ਮਰਨ ਵਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੀ”

ਸਾਧਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਪੂਰਤੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਸੰਘ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਸੀਮੰਦਰ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਵਿਦੇਹ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਲੋਕ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਮਦਦ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਤੱਥ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਸਨ ਹੋਏ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਭੂਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਮਹਾਵਿਦੇਹ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਤੀਰਥੰਕਰ ਭਗਵਾਨ ਸੀਮੰਦਰ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਸਮੇਸਰਨ (ਦੇਵਤੀਆ ਰਾਹੀਂ ਰਚੀ ਧਰਮ ਸਭਾ) ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਸੀਮੰਦਰ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ। ਫੇਰ ਭਗਵਾਨ ਸੀਮੰਦਰ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਮੁਨੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ “ਪ੍ਰਭੂ ! ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਮੇਰਾ ਮਾਨਵ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾਵਾਗੀ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ ਹੈ”

ਸਾਧਵੀ ਭੂਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਸੀਮੰਦਰ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੁਲਿਕਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਮਹਾਵਿਦੇਹ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਚੁਲਿਕਾ ਸ਼੍ਰੀਸੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆ। ਸ਼੍ਰੀਸੰਘ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਜੀ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਆਗਮ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ।

੨ ਚੁਲਿਕਾ ਨੂੰ ਆਚਾਰੰਗ ਸੂਤਰ ਅਤੇ ੨ ਚੁਲਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਸਥਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਲਿਕਾ ਵਿਚਲਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਕਾ ਹੋ ਜਾਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਰੱਖਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ:

ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਦੇ ੧੦ ਅਧਿਐਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ, ਭਿਖਸੂ ਦੀ ਤੁਲਨ ਭੌਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਪ੍ਰਤਿ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਕਾਰਣ ਰੱਖਨੇਮੀ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਕਾਮ ਭੋਗ ਛੱਡਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਨਾ ਆਚਰਨ ਯੋਗ ੫੨ ਅਨਾਚਾਰਾ ਵਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਚੋਥੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਛੇ ਜੀਵਨਿਕਾਏ ਦੀ ਜਤਨਾ (ਸਾਵਧਾਨੀ) ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮਹਾਂਵਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੀਵ ਦਿਆ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਹਨ।

ਪੰਜਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਗੋਚਰੀ (ਭੋਜਨ-ਪਾਣੀ ਮੰਗਨ) ਦੀ ਵਿਧਿ, ਭਿਕਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਲਪ (ਯੋਗ) ਅਕਲਪ (ਨਾ ਲੈਣ ਯੋਗ) ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਪੂਰਵਕ ਭੋਜਨ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਛੇਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕੋਤਵਾਲ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ, ਸੇਠ, ਸਾਹੁਕਾਰ ਦੇ ਪੁਛਨ ਤੇ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਵਾਰੇ ਦਸਨਾ, ੧੮ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਭਿਖਸ਼ੂ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਤੇ ਸੰਜਮੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਫਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੱਤਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਸਾਵਦਯ (ਪਾਪਕਾਰੀ) ਨਿਰਦੋਸ਼ ਠੀਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਵਰੂਪ, ਸਾਵਦਯ ਭਾਸ਼ਾ ਛੱਡਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਨਿਰਵੱਧ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦਾ ਫਲ ਅਤੇ ਵਾਕ ਸ਼ੁਧੀ ਰੱਖਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਠਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਆਚਾਰ, ਵਿਚਾਰ, ਛੇ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਾ, ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਨ ਦਾ ਤਾਰੀਕਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ਼ਾਤਨਾ (ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ) ਤੋਂ ਬਚਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਨਿਰਵੱਧ ਭਾਸ਼ਨ ਤੇ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਪਾਲਨ ਦਾ ਫਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੋਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਅਬਹੁ ਸ਼ਰੁਤ (ਘੱਟ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ) ਆਚਾਰਿਆ ਦੀ ਆਸ਼ਾਤਨਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਸਮਾਧੀ, ਸਰੁਤ ਸਮਾਧੀ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਸਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਤੱਥਾਰੂਪ ਸਾਧੂ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਭਾਵ ਦਾ ਫਲ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੋ ਚੁਲਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚੁਲਿਕਾ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ੧੮ ਸਥਾਨਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਚਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਚੁਲਿਕਾ ਵਿਚ ਆਸਕਤੀ (ਲਗਾਵ ਰਹਿਤ) ਘੁੰਮਨ ਦਾ ਸਵਰੂਪ, ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਦੇ ਗੁਣ ਤੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਵਿਹਾਰ ਆਦਿ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਿਆਖੀਆ ਸਾਹਿਤ:

ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਤੇ ਭਾਸ਼ਯ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਨਿਰਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਦੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖੀਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਚੁਰਣੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਰਚਿਤਾ ਆਚਾਰਿਆ ਅਗਸਤੀ ਸਿੰਘ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਚਾਰਿਆ ਜਿਨ ਦਾਸ ਮਹਤਰ ਹਨ, ਦੋ ਚੁਰਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲ ੩ ਨਿਰਯੁਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ।

ਆਚਾਰਿਆ ਹਰੀਭੱਦਰ ਸੁਰੀ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਸ਼ਿਸ ਬੋਧਨੀ ਬੜੀ ਟੀਕਾ ਤੇ ਅਵਚੁਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਆਚਾਰਿਆ ਸਮੇਂਸੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਦੀਪਿਕਾ ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਟੀਕਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਵਿਚ ਟੱਬਾ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਦਿਗੰਵਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੁਲਾਚਾਰ ਦਾ ਕਾਢੀ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਸੂਤਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਚਿਤਾ ਆਚਾਰਿਆ ਬਟਕੇਰ ਦਿਗੰਵਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਆਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਕਾਈਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਅੰਗਪ੍ਰਣਤੀ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿਗੰਵਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਚਿਤਰਨ ਅੰਗ ਪਣਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ:

ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਸ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਵਰਨਣ ਪਹਿਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆਚਾਰਿਆ ਸਾਗਰਾ ਨੰਦ ਸੂਰੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਗਮਓਦੇ ਸਮਿਤਿ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਟੀਕਾ ਛਪਾਈ। ਮੁਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਿਨ ਵਿਜੈ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਚੁਰਣੀ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ। ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਮੁਨੀ ਜੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮੋਲਕ ਰਿਖੀ ਜੀ, ਭੰਡਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪਦਮ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਮੁਨੀ ਜੀ, ਮੁਨੀ ਪੁਫਵਿਖੂ ਕਰਾਚੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਚਾਰਿਆ ਘਾੰਸੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਨੁਵਾਦ ਸ੍ਰਮਣ ਸੰਘ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਚਾਰਿਆ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਲਾਲ ਡੋਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਤਾਂਬਰ ਜੈਨ ਤੇਰਾਂ ਪੰਥ ਆਚਾਰਿਆ ਤੁਲਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਪ੍ਰਗਿਆ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਬੇਜੋੜ ਹੈ।

ਮੁਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜੈ ਨੰਦ ਵਿਜੈ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਰਮਨ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾਕਟਰ ਹਰਮਨ ਜੰਕੋਬੀ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ੧੨੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ। ਜਰਮਨ, ਫਰੈਂਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਸਤਰ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਬਾਰੇ:

ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਕਰਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਡੀ ਗੁਰਨੀ ਸੰਖਾਰਾ ਸਾਧਿਕਾ ਜਿਨਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਭਾਵੀਕਾ ਜੈਨ ਜਥੋਤੀ ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਵਰਨ ਕਾਤਾਂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲੀ ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਧਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮੱਹਤਵਪੂਰਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਪ੍ਰਗਿਆ, ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਨਿਤਯਾਨੰਦ ਜੀ ਸੂਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼ਮਰਾਟ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਮੁਨੀ

ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼, ਆਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਪੁਗਿਆ ਦੇ ਚੇਲੇ ਮੁਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜੈ ਚੰਦ ਜੀ, ਅਰਿਹੰਤ ਸੰਘ ਆਚਾਰਿਆ ਸਾਧਵੀ ਡਾ: ਸਾਧਨਾ ਜੀ ਦਾ ਆਸ਼ਿਰਵਾਦ, ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਹਮਦ ਸ਼ਬੀਰ (ਜੂਨੈਰੂ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼) ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾਨਾ ਤੋਂ ਖਿਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਵਰਗ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸੰਸਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਓ ਦੇਣਗੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

੩੧/੦੩/੨੦੦੨

ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ

ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ

ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ, ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ

ਟਿਪਣੀ ^੧:

੧੨ ਅੰਗ:

ਆਚਾਰੰਗ, ਸੁਤਰਕ੍ਰਿਤਾਂਗ, ਸਥਾਨੰਗ, ਸਮਵਾਯਾਂਗ, ਭਗਵਤੀ, ਗਿਆਤਾਧਰਮ ਕਥਾਂਗ, ਉਪਾਸਕ ਦਸਾਂਗ, ਅੰਤਰਕ੍ਰਿਤਦਸ਼ਾ, ਅਨੌਤਰਾਪਾਤਿਕ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਆਕਰਨ, ਵਿਧਾਕ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਟੀਵਾਦ (ਲੁਪਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ)

੧੨ ਉਪਾਂਗ:

ਔਪਾਪਾਤਿਕ, ਰਾਜਪੁਸ਼ਟੇਨੀਆ, ਜੀਵਾਵਿਗਮ, ਪ੍ਰਗਿਆਪਨਾ, ਜੰਬੂ ਦੀਪ
ਪ੍ਰਗਿਆਪਤੀ, ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਗਿਆਪਤੀ, ਸੁਰੀਯਪ੍ਰਗਿਆਪਤੀ, ਕਲਪਿਕਾ ਕਲਪਾਂਤਿਕਾ,
ਪੁਸ਼ਪਿਕਾ, ਪੁਸ਼ਪਚੁਲਿਕਾ, ਬ੍ਰਿਸ਼ਣੀਦਿਸ਼ਾ।

੫ ਡੇਂਡ ਸੁਤਰ:

ਦਸ਼ਾਸਰਤਸਕੰਧ, ਬ੍ਰਹਤਕਲਪ, ਵਿਵਹਾਰਸਰਤ, ਨਸੀਥ, ਜੀਤਕਲਪ,
ਪੰਚਛੇਦ ਕਲਪ।

੬ ਮੂਲ ਸੁਤਰ:

ਆਵਸਕ, ਦਸਵੇਂਕਾਲਿਕ, ਉਤਰਾਧਿਐਨ, ਪਿੰਡ ਨਿਰਯਕਤੀ, ਨੰਦੀ,
ਅਨੁਯੋਗਦੁਆਰ।

੧੦ ਪ੍ਰਕੀਰਣਕ:

੧. ਚਉਲਾਨ

੨. ਆਤੁਰ ਪਛਖਾਨ

੩. ਭੱਤ ਪਯਨਾ

੪. ਮਰਨ ਵਿਧੀ

੫. ਤੰਦੁਲ ਵਿਯਾਲੀਆ

੬. ਚੰਦਰਵਿੱਤ

੨. ਗਨੀਵਿੱਜਾ

੮. ਜੋਈਕਾਂਡ

੯. ਸੰਸਤਾਰਕ

੧੦. ਗਛਾਚਾਰ